

Roger Scruton

AKTUELT: Roger Scruton, en av vår tids ledende konservative filosofer og kjent for sine kontroversielle synspunkter, gikk bort tidligere i januar.

Av Øyvind Johannes Vardenær Evenstad

Den 12. januar kom nyheten om at Roger Vernon Scruton (født 27. februar 1944) var død. De av oss som fulgte med på hans liv og virke var klar over at han hadde kjempet mot kreften i flere måneder. Da han mottok Republikken Ungarns fortjenstorden fra den ungarske statsministeren Viktor Orbán i desember, var det med blank isse og sittende i rullestol.

Det er på en måte passende at Scruton døde på fødselsdagen til [Edmund Burke](#) (1729-1797), den britiske politikeren som hadde så stor betydning for den moderne konservatismen. Scruton var kanskje aller mest kjent som en konservativ politisk filosof, selv om ideene hans tilsynelatende ikke stor innflytelse på den praktiske politikken til såkalte konservative partier.

Scruton var en kontroversiell figur gjennom hele karrieren. I løpet av tiden han underviste i filosofi på Birkbeck College i London, fra 1971 til 1992, ble han uglesett på grunn av sine konservative synspunkter. I 2019 ble han ansatt som rådgiver for den statlige «Building Better, Building Beautiful»-kommisjonen i Storbritannia, men han fikk sparken på grunn av tidligere kommentarer om blant annet islam og homofili. (Så fikk han jobben tilbake, fordi det viste seg at kommentarene hans var tatt ut av kontekst.)

Scruton har imidlertid også fått stor anerkjennelse. For sitt arbeid med å etablere akademiske undergrunnsnettverk i Sovjetunionen på 80-tallet mottok han Den tsjekkiske republikks fortjenstmedalje fra president Vacláv Havel i 1998, og i 2019 mottok han en tilsvarende medalje fra den polske presidenten Andrzej Duda. I 2016 ble han slått til ridder av dronning Elizabeth II, og kan derfor kalles *sir* Roger Scruton.

Scrutons konservatisme

Scruton var ikke alltid konservativ. I det minste identifiserte han seg ikke alltid som sådan, fordi han vokste opp i England på en tid da ordet «konservativ» ble brukt som en nedsettende betegnelse. Faren hans var sosialist, og så på sønnen som en klasseforræder da han begynte å studere ved Cambridge University i 1962.

Seks år senere var Scruton vitne til studentopprøret i Paris i mai 1968, en erfaring som skulle vise seg å bli et vendepunkt i livet hans. Da han så at sekstiåttene – med den nye venstresidens

lektyre i hånden – ville rive ned det bestående uten å vite hva de skulle erstatte det med, ble han betenkt. Han bestemte seg for å vie livet sitt til bevaringen av ting som har vært vanskelige å bygge opp.

Selv om Scruton ble kalt «Mrs. Thatcher's favorite philosopher» av minst én professor på 80-tallet, står hans form for konservatisme – som beskrevet i *The Meaning of Conservatism* og andre bøker – langt fra den markedsliberalistiske tilnærmingen som så ofte blir assosiert med konservative politikere. Kjernen i Scrutons konservatisme er at vi som mennesker tilhører et fellesskap bestående av (som Burke formulerte det) de levende, de døde og de som ennå er ufødte.

Et annet aspekt ved Scrutons konservatisme er troen på evige sannheter og «de permanente ting». I boken *Fools, Frauds and Firebrands: Thinkers of the New Left* (som forøvrig har blitt oversatt til norsk) skriver han om tenkere som han mener står bak en dekonstruksjon av slike evige sannheter: [Michel Foucault](#), Antonio Gramsci, Jacques Lacan, Edward Said og [Slavoj Žižek](#), for å nevne noen.

Hjemmets filosof

Som forfatter av rundt 60 bøker (derav åtte romaner) og to operastykker, i tillegg til en mengde artikler, må Scruton sies å ha vært enormt produktiv. Et helt liv kan brukes på å studere alt han har skrevet. Siden han skrev om så mange forskjellige temaer – kunst, arkitektur, musikk, politikk, kultur, religion, seksualitet, jakt, naturvern og vin – kan det hende at flere liv er nødvendig.

Likevel er det en rød tråd som knytter alle disse temaene i forfatterskapet hans sammen. Scrutons tenkning handler først og fremst om kjærlighet til hjemmet, til forskjell fra den avskyen for hjemmet (*oikophobia*) som – ifølge Scruton – kjennetegner den postmoderne dekonstruksjonismen. Han ville gjenfinne den trøsterike følelsen av å høre til i verden, en følelse som venstresidens ideologer fra Rousseau til Derrida har forsøkt å undergrave.

Scruton forklarer at når mennesker slår seg ned på et sted som kalles hjem, er det naturlig for oss å fylle det med gjenstander og tradisjoner som ikke har noen praktisk nytte. Det er disse tingene som utgjør en *kultur*, og som gir «sjel» til et bestemt land eller folkeslag. En slik lokal tilhørighet er et universelt menneskelig behov, og vi blir fremmedgjort når vi kaster vrak på den.

Tanken om at mennesket trenger et hjem på et bestemt sted og med en spesiell egenart blir utviklet i *England and the Need for Nations*, hvor Scruton argumenterer for nasjonalstatens viktighet i den moderne verden. Han advarer om at overnasjonale organisasjoner og institusjoner – som Den europeiske union – kan true nasjonalstatens suverenitet og dermed utgjøre en trussel mot noe som ligger dypt i vår natur.

Disse ideene – sammen med Scrutons egen, uttalte euroskepsis – kan ha vært med på å styrke ønsket om Brexit (utmeldelse fra EU) blant britene. Da Boris Johnson og Det konservative parti

vant valget i Storbritannia i desember, kommenterte den amerikanske filosofen Robert P. George at dette først og fremst var en seier for Roger Scruton.

Skjønnhetens filosofi

Enhver som har lest *A Short History of Modern Philosophy* vil vite at Scruton hadde stålkontroll på moderne filosofihistorie, fra Descartes til skillet mellom analytisk filosofi (Frege/Wittgenstein) og kontinentalfilosofi (Husserl/Heidegger). I akademisk filosofi holdt han seg ikke til ett «parti», men brukte ideer fra alle kanter – selv fra de som mange ville ansett som hans fiender – for å underbygge sine egne konklusjoner. Det er nok riktig å kalle ham en eklektiker.

Kanskje noe uventet er det boken *Sexual Desire: A Philosophical Investigation* fra 1986 som av mange blir regnet som hans filosofiske hovedverk. Hensikten med dette verket er å vise at menneskelig seksualitet handler om kjærlighet, ikke bare om dyriske instinkter og fysisk tilfredsstillelse. Til forskjell fra andre dyr er mennesket *personlig*, og et velordnet seksuelt begjær innebærer å ville forene seg med en annen person – ikke bare med en kropp.

Scruton skriver at man har med seksuelle perversjoner å gjøre når man ser bort fra personen og retter sitt begjær mot kroppen som et redskap for egen nytelse. Med andre ord, når man behandler en annen kun som et middel og ikke som et mål i seg selv. Dette bør minne om den såkalte humanitetsformuleringen av Kants kategoriske imperativ, og det er ingen tilfeldighet. Kant var en stor innflytelse på Scrutons tenkning.

Det gjaldt ikke minst synet hans på kunst og skjønnhet. I likhet med Kant mente Scruton at estetisk verdsettelse må være «interesseløs» – det vil si at målet ikke bør være å bruke ting, men å sette pris på dem i seg selv. Videre mente han at skjønnheten i klassisk kunst, musikk og arkitektur gir oss trøst og tilhørighet, mens modernismen er stygg og rotløs.

Natur og miljø

Scrutons interesse for jakt – spesielt revejakt, som han drev med selv – og vin passer også inn i dette bildet, selv om de kan virke som rene hobbyer. Scruton mente at jakt er en måte for moderne mennesker å vende hjem til vår «naturlige tilstand» på. Om vin skrev han at den gir oss en smak av stedet den kommer fra, og dermed knytter oss til jorden på en spesiell måte.

Kjærlighet til jorden kommer også frem i det Scruton har skrevet om naturvern, for eksempel i boken *Green Philosophy: How to Think Seriously About the Planet*. Han argumenterer for at det bør være en konservativ kampsak å ta vare på naturen og miljøet, men understreker at det er bedre med lokale løsninger enn globale løsninger basert på tvang.

Kjærlighet, bekreftelse og håp

I 2015 hadde jeg personlig kontakt med Scruton, da jeg sendte ham en e-post som begynte slik:

I have been greatly inspired by your excellent philosophical writings on culture, conservatism, the environment, art, music and architecture, even wine! Your BBC documentary "Why Beauty Matters" is particularly good and very easy to share with others. I wish there were more like it.

Da var jeg 20 år, og hadde nettopp begynt å studere filosofi. Jeg fortalte ham at jeg så på det som en viktig oppgave for konservative filosofer å «kritisere kritikken» og rette opp ryktet til det som en gang ble tatt for gitt (og siden har falt i vanry). For, som han selv hadde sagt: «It's much easier to be against things than for them.»

Han svarte allerede samme dag, noe som bekrefter det som flere har sagt i etterkant av hans bortgang: Scruton var svært imøtekommende og villig til å bruke tid på de som ville snakke med ham, selv når disse var totalt fremmede. Han var langt fra en stereotypisk konservativ grinebiter – tvert imot hadde han godt humør (og god humoristisk sans).

Scruton ga meg råd om å danne foreninger og diskusjonsgrupper med likesinnede studenter, ikke minst for å vise at det finnes tankefulle unge mennesker som ikke tilhører venstresiden. Dette ville åpne ytringsrommet og dessuten gjøre det lettere for den eldre garde på universitetene å være ærlig og uredd, mente han.

Da Scruton en gang ble spurt om hvordan han ville beskrive forfatterskapet sitt, svarte han: «Consoling thoughts for a happy and fulfilling life.» Det gir oss et budskap om kjærlighet, bekræftelse og håp i en verden som er innstilt på å ødelegge disse tingene. Håpet handler om at vi når som helst kan vende oss bort fra ødeleggelsen av hjemmet, og spørre oss selv om hva vi bør elske og respektere i stedet.